

Лизанець Анжела Гейзівна,
кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту
та управління економічними процесами,
Мукачівський державний університет

РОЛЬ ІЕСП У ФІНАНСОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

У статті розкрито роль і тенденції фінансового забезпечення транскордонного співробітництва в Україні; охарактеризовано стан та перспективи розвитку інфраструктури інституцій підтримки транскордонного співробітництва, визначено місце і значення Інструменту європейського сусідства і партнерства у фінансовому забезпеченні транскордонного співробітництва у нашій країні.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, Програми Сусідства, Інструмент європейського сусідства і партнерства (ІЕСП).

ВСТУП

Постановка проблеми. За сучасних умов інтенсифікації процесів глобалізації зростає роль транскордонного співробітництва регіонів і відкриваються нові можливості для активізації господарської діяльності на прикордонних територіях з метою підвищення їх конкурентоспроможності та рівня розвитку. Більшість прикордонних територій у країнах Європи є менш розвиненими, ніж центральні, і регіональна політика Євросоюзу спрямована на ліквідацію диспропорцій розвитку регіонів, підвищення життєвого рівня населення, сприяння досягненню вільного руху товарів, людей і капіталів через кордон.

Роль транскордонного співробітництва у вітчизняному територіальному розвитку визначається його здатністю до мобілізації та ефективного використання існуючого потенціалу прикордонних регіонів, а також до оптимального поєднання можливостей та ресурсів прикордонних регіонів і територій двох або більше країн, що межують, з метою розв'язання спільних проблем та вирішення завдань просторового розвитку в межах транскордонних регіонів. Основні цілі розвитку транскордонного співробітництва в Україні пов'язані з необхідністю використання нових можливостей при вирішенні проблем розвитку прикордоння, які виникли в результаті здобуття Україною незалежності.

В Україні транскордонне співробітництво трактується з двох точок зору - як інструмент розвитку прикордонних територій і як чинник реалізації її євроінтеграційних прагнень. Активізація транскордонного співробітництва може розглядатись як додатковий етап на шляху до євроінтеграції України, оскільки рішення щодо його розвитку можуть прийматись на рівні регіонів або територіальних утворень, які мають адміністративний статус. Крім того, розвиток транскордонного співробітництва не втрачає своєї актуальності й після вступу до ЄС, так як він сприятиме створенню інтегрованого простору в транскордонному регіоні.

З цього погляду дослідження проблем транскордонного співробітництва та пошук джерел його забезпечення, в першу чергу у фінансовому плані,

є актуальним і має важливе значення для реалізації інтеграційної стратегії України та зростання якості життя населення прикордонних регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Серед робіт, які стосуються дослідження транскордонного співробітництва, слід виділити праці Н.Мікули, В.Борщевського, Т.Васильціва [7], Я.І.Мітряєвої [5], І.Є. Журби [2], І.Студеннікова [10] та ін. Так, деякі з авторів більшою мірою аналізують сутність, джерельну базу, проблеми та перспективи транскордонного співробітництва України з Європейськими країнами [5, 7, 10], інші акцентують увагу на його регіональних особливостях [4, 6]. Тематикою інституційного, фінансового та організаційно-правового забезпечення транскордонного співробітництва найбільш ґрунтовно займаються українські вчені-економісти П. Беленький, В. Будкін, Н. Мікула, А. Мокій, В. Пила, І.С.Журба, але ряд питань їх практичного застосування в умовах сьогодення залишаються невирішеними.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення ролі і тенденцій фінансового забезпечення транскордонного співробітництва в Україні; визначення перспектив інфраструктури інституцій підтримки транскордонного співробітництва, місця і значення Інструменту європейського сусідства і партнерства (ІЕСП) у фінансовому забезпеченні транскордонного співробітництва у нашій країні.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Участь прикордонних областей України у транскордонному співробітництві базується на досить розвиненому нормативно-правовому підґрунті. Згідно з Постановою Верховної Ради України від 14.07.1993 р. Україна приєдналася до «Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями», яка є частиною національного законодавства України. Загальні правові підстави для участі в транскордонному співробітництві місцевих територіальних громад встановлюють «Європейська хартія місцевого самоврядування» (ратифікована Законом України від 15.07.1997 р.), закони України «Про місцеве самоврядування» (від 21.05.1997 р.) та

«Місцеві державні адміністрації» (від 09.04.1999 р.). Частиною законодавчої бази України, що також регламентує транскордонні стосунки, є низка двосторонніх угод між Україною та країнами-сусідами.

До транскордонного співробітництва мають прямий стосунок документи, що визначають стратегічні напрями руху України у бік ЄС. Це, перш за все, «Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу», затверджена Указом Президента України від 11.06.1998 р., «Національна програма інтеграції України до Європейського Союзу», схвалена у вересні 2002 р. У державній регіональній політиці, яка викладена у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року, також міститься розділ щодо сприяння розвитку транскордонного співробітництва. На підставі визначених у цьому документі пріоритетів розроблена Концепція розвитку транскордонного співробітництва, яка, в свою чергу, конкретизована у Державній програмі розвитку транскордонного співробітництва на період 2011—2015 років. На вибір пріоритетів розвитку транскордонного співробітництва в Україні мали вплив загальноєвропейські пріоритети, означені у Програмах сусідства ЄС та рекомендаціях Ради Європи щодо регіонального/просторового розвитку.

Основним документом, який визначає мету та принципи державної політики у сфері транскордонного співробітництва, повноваження суб'єктів транскордонного співробітництва України, принципи та форми державної підтримки транскордонного співробітництва та його фінансове забезпечення, виступає закон України «Про транскордонне співробітництво», прийнятий Верховною Радою України 24 червня 2004 р. [3].

На основі аналізу теоретичних джерел та практики здійснення транскордонного співробітництва в Україні загалом, та у Закарпатській області, зокрема, нами було виділено ряд чинників, що стримують реалізацію принципів транскордонного співробітництва:

- обмеженість стратегічного бачення завдань та перспектив розвитку транскордонного співробітництва як з боку уряду, так і з боку місцевих органів влади України, а також «відсутність навичок спільного планування розвитку прикордонних територій» [9];

- відсутність у місцевих органів влади усвідомлення того, що завдання розвитку транскордонного співробітництва потребують від них функцій координації, а не жорсткого адміністрування [10]. Як наслідок, до впровадження проектів транскордонного співробітництва залучається надто мало підприємців та неурядових організацій;

- низький рівень соціально-економічного розвитку територій, які є учасниками транскордонного співробітництва, порівняно із середніми національними показниками;

- специфіка української правової системи, норми якої часто вступають у колізію з нормами ЄС у сфері управління та підприємницької діяльності [10];

- відсутність або обмеженість нормативно-правового регулювання окремих аспектів

транскордонного співробітництва, наслідком якого є його обмеження, а також виникнення проблем нелегальної трудової міграції, нелегального імпорту і контрабанди товарів;

- недостатній рівень фінансової підтримки спільних транскордонних проектів як з боку уряду, так і з боку місцевих органів влади (за винятком облаштування прикордонної інфраструктури).

Особливою проблемою на сьогодні залишається фінансове забезпечення співробітництва прикордонних регіонів. У ст. 11 Закону України «Про транскордонне співробітництво» зазначено, що «державна фінансова підтримка може надаватися проектам (програмам) транскордонного співробітництва, які мають достатню аргументацію щодо ефективного розв'язання актуальних проблем і були відібрані на конкурсній основі...» [3]. Однак джерела та механізм надання такої підтримки не завжди чітко визначені. Тому варто зауважити, що сьогодні проекти і програми транскордонного співробітництва, які здійснюються у прикордонних регіонах України, здебільшого фінансуються міжнародними донорами.

Позитивні зміни у розвитку транскордонного співробітництва України протягом наступних років очікуються у процесі реалізації нової Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2011 – 2015 роки, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України №1088 від 1 грудня 2010 року. Її вагомою перевагою є «створення комплексної системи розвитку транскордонного співробітництва, з урахуванням якої здійснюватиметься державна підтримка реалізації проектів транскордонного співробітництва» [1]. Зокрема, сформовано Міжвідомчу комісію з питань підтримки транскордонного співробітництва як постійно діючого консультативно-дорадчого органу Кабінету Міністрів України, що забезпечує координацію діяльності органів виконавчої влади у сфері розвитку ТКС, сприяє підвищенню ефективності його розвитку в Україні.

Згідно з державною програмою розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 роки фінансове забезпечення здійснюється у межах коштів, передбачених у державному і місцевих бюджетах на відповідний рік центральним і місцевим органам виконавчої влади, відповідальним за виконання визначених програмою заходів і проектів транскордонного співробітництва, а також за рахунок інших джерел, не заборонених законом. Обсяг державної фінансової підтримки програми визначається щороку в межах коштів, передбачених законом України про Державний бюджет України на відповідний рік.

Загальна вартість великомасштабних інфраструктурних проектів транскордонного співробітництва на період 2011-2015 рр. становить 55274,8 тис. євро, у тому числі грантова частина для України - 40372,9 тис. євро. Розмір фінансової участі України у реалізації зазначених проектів орієнтовно становить 48305,8 тис. гривень. Остаточна сума співфінансування українською стороною визначається після підписання Європейським Союзом відповідних

контрактів із замовниками проектів [1].

У найбільш вигідній позиції при здійсненні транскордонного співробітництва перебувають регіони України, що розташовані на південно-західному кордоні. Вони мають можливість отримувати фінансування з боку ЄС через програму «TACIS - прикордонне співробітництво» (Tacis CBC), а, починаючи з 2004 року, - у рамках «програм сусідства».

Транскордонне співробітництво є одним з найбільш прагматичних напрямків співпраці Україна – ЄС, яке триває вже понад 10 років. Зазначимо, що впродовж 1998—2002 рр. Європейською Комісією через програму «TACIS CBC» Україні було надано 22,5 млн. євро для фінансування проектів транскордонного співробітництва, що здійснювалися і здійснюються зараз на територіях Волинської, Львівської, Закарпатської, Івано-Франківської, Чернівецької та Одеської областей.

Головною перешкодою на шляху до найбільш ефективної реалізації головної мети Програми транскордонного співробітництва була недостатня координація з аналогічними діями, що фінансувалися з інших Програм ЄС. Це – програма транскордонного співробітництва FARE (FARE), метою якої є підтримка транскордонної співпраці між країнами-кандидатами на вступ до Євросоюзу та сусідніми країнами; ІНТЕРРЕГ (INTERREG) – фінансовий інструмент, що діє у рамках структурних фондів Європейського Союзу, підтримуючи транскордонне та транснаціональне співробітництво між країнами-членами ЄС та сусідніми країнами.

Європейська Комісія розробила стратегію для вирішення цієї проблеми, яка була видана у Повідомленні Європейської Комісії «Прокладаючи шлях для запровадження нового Інструменту регулювання відносин з країнами-сусідами» у 2003 році [4]. У цій стратегії Комісія запропонувала застосування двоступеневого підходу. На початковому етапі, протягом 2004-2006 років, діяльність мала зосереджуватися на поліпшенні координації між різними інструментами фінансування у межах існуючої законодавчої та фінансової бази. На другому етапі, який розпочався з 2007 року, Комісія мала запропонувати новий правовий інструмент для розв'язання спільних проблем [11, с. 3].

Метою першого етапу реалізації стратегії Європейської Комісії було створення так званих Програм Сусідства на кордонах ЄС. Такі програми були розроблені, і їх реалізація розпочалася у 2005 році. Україна бере участь у наступних чотирьох Програмах: Польща – Україна – Білорусь, Угорщина – Словаччина – Україна, Румунія – Україна та CADSES (транснаціональна програма, в котрій задіяні 18 країн південної та південно-східної Європи). За цими Програмами Україна повинна була отримати близько 8 млн. євро, проте у зв'язку з затримкою обсяг фінансування є дещо меншим.

Однією з основних особливостей Програм Сусідства є те, що пріоритети програм для прикордонних регіонів розроблялися спільними групами за участі партнерів національних,

регіональних та місцевих рівнів відповідних країн. Були враховані необхідні цілі та заходи для всіх регіонів – учасників програм. Була також забезпечена збалансована участь представників по обидва боки кордону в органах керування програмою.

Пріоритети Програм відповідають стратегічним цілям «Державної програми соціально-економічного розвитку України», «Концепції державної регіональної політики» та «Програмі інтеграції з ЄС». Не дивлячись на те, що багато бар'єрів, які заважали координації роботи різних інструментів, було усунено, деякі перешкоди на шляху реалізації спільних пріоритетів на кордонах ЄС все ж залишилися.

Більшість з них планується усунути під час реалізації другого етапу стратегії транскордонного співробітництва ЄС, у ході якого, починаючи з 2007 року запроваджено новий інструмент сусідства – Європейський Інструмент Сусідства та Партнерства (European Neighbourhood and Partnership Instrument, ENPI). Однією з складових цього інструменту, так само, як і в попередньому (TACIS) є транскордонне співробітництво. Базуючись на попередньому досвіді імплементації програм TACIS та Meda, пропозиції щодо посилення транскордонного співробітництва було визначено у ряді Комюніке Європейської Комісії в 2003 та 2004 роках, включено в пропозицію Комісії щодо ІЄСП у вересні 2004 року і впроваджено в ІЄСП, як це затверджено Радою та Парламентом [14].

Правовою основою функціонування ІЄСП (ENPI) виступає регламент (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року. Задекларованою метою існування інструменту є надання допомоги Європейським Співтовариством з метою розвитку зони процвітання і добросусідства та її ефективнішого використання. До основних пріоритетів у наданні допомоги Україні належать підтримка демократичного розвитку і якісного управління, підтримка регуляторної реформи і створення адміністративних можливостей, а також підтримка розвитку інфраструктур.

Програми Сусідства продовжують існувати, але з деякими суттєвими змінами. Виключенням є програма CADSES, яка не передбачена в наступному програмному періоді. Натомість в Україні з'явиться можливість брати участь у новій транснаціональній програмі «Регіон Чорного моря».

Найбільшою відмінністю Програм Сусідства у рамках цього нового інструменту від попереднього періоду є те, що правила реалізації програм в країнах ЄС та в країнах-сусідах є однаковими (на відміну від періоду 2004-2007 років, коли кошти, задіяні з різних фінансових інструментів – FARE, ІНТЕРРЕГ, TACIS – мали різні процедури впровадження) [13, с. 4].

Суттєвою відмінністю Програм Сусідства у новому програмному періоді є відмова від розмежувань між джерелами фінансування по обидва боки кордону. Кошти з двох джерел фінансування Програм Сусідства – Європейського Інструменту Сусідства та Партнерства (ENPI) та Європейського Фонду Регіонального Розвитку (ERDF) – можуть бути використані для спільних дій з будь-якого боку кордону.

Прийняття ІЕСП значно збільшило обсяг транскордонного співробітництва і кількісно, і якісно. На цій основі, загальне фінансування, доступне для програм транскордонного співробітництва ІЕСП на 2007-2010 роки, складає 583,28 млн. євро, з яких 274,92 млн. євро – ІЕСП, а 308,36 млн. – ЄФРР. На період 2011-2013 років передбачено 535,15 млн. євро (252,23 млн. – ІЕСП, 282,93 млн. – ЄФРР), що підлягає середньостроковому перегляду цієї стратегії та прийняття Індикативної програми на 2011-2013 роки [14].

Так, наприклад, для Програми Польща–Україна–Білорусь на програмний період 2007-2013 років передбачено 186 мільйонів євро, для Програми Угорщина–Словаччина–Україна–Румунія понад 68 мільйонів, для Програми Румунія–Молдова–Україна 126 мільйонів євро, для Програми Регіон Чорного моря – 17 мільйонів. Це обсяг загального фінансування для двох регіонів по обидва боки кордону [12, с.33]. У двох з цих програм Закарпатська область приймає безпосередню участь: Польща–Україна–Білорусь та Угорщина–Словаччина–Україна–Румунія.

Деякі зміни передбачено і щодо географічних рамок програм. Це стосується приєднання прикордонних румунських регіонів до програми Угорщина – Словаччина – Україна, об'єднання програм Румунія – Україна та Румунія – Молдова в єдину програму Румунія – Україна – Молдова, а також приєднання деяких українських регіонів в якості додаткових партнерів до програм (статус додаткового партнера означає, що до цих регіонів не може бути залучено коштів з програм більше, ніж це буде визначено в програмних документах). Так, Рівненська, Тернопільська та Івано-Франківська області мають можливість брати участь в програмі Польща–Україна–Білорусь, Тернопільська, Хмельницька та Вінницька області – в програмі Румунія–Україна–Молдова та Чернівецька область – в розширеній програмі Угорщина–Словаччина–Румунія–Україна [4].

З огляду на те, що процедури впровадження Програм Сусідства в новому періоді значно змінюються, а також значно збільшено обсяги фінансування, важливу роль відіграють також механізми залучення партнерів на всіх рівнях. В цьому контексті дуже важливим питанням є вибір пріоритетних інституційних форм такого залучення.

Цілі діяльності з транскордонного співробітництва, стратегія реагування, основні питання, які мають бути вирішені, місце транскордонного співробітництва у контексті інших важливих програм і політик, індивідуальні програми транскордонного співробітництва, індикативні фінансові асигнування для кожної програми, очікувана результати, показники й можливі ризики визначаються стратегічним документом та індикативною програмою транскордонного співробітництва ІЕСП. Допомога співтовариства для транскордонного співробітництва ІЕСП впроваджується через спільні операційні програми [14].

Закарпатська область виступає одним з найбільш активних учасників транскордонного співробітництва в Україні. Вона багато років поспіль бере участь у

реалізації всіх програм сусідства, які діють на східному кордоні ЄС: TACIS, INTERREG, FARE, CADSES, ENPI. Як результат, існує цілий ряд успішних проектів, реалізованих в області за фінансової підтримки ЄС. Зокрема мова йде про:

1) проект соціально-медичної реабілітації дітей в дитячій обласній лікарні;

2) проект розвитку мережі очистки стічних вод «Чиста Вода»;

3) проекти будівництва протиаварійних об'єктів та управління аваріями у басейнах річок області;

4) проект розвитку малого та середнього бізнесу;

5) капітальний ремонт під'їзних шляхів до пунктів пропуску на українсько-угорському кордоні;

6) засновання туристично-інформаційних центрів;

7) вантажний термінал у пункті пропуску Ужгород, що дало можливість збільшити потік вантажного автотранспорту з 150 до 500 одиниць на добу;

8) реконструкція пункту пропуску «Чоп–Загонь» на кордоні з Угорщиною.

Загалом реалізовано проектів на загальну суму понад 10 млн. євро [8].

На території області на сьогодні завершують дію дві основні програми прикордонного співробітництва: Програма прикордонного співробітництва ЄІСП «Угорщина–Словаччина–Румунія–Україна» 2007–2013 рр., загальний бюджет якої становить 68 638 283 євро та Програма прикордонного співробітництва ЄІСП «Польща–Білорусь–Україна» 2007–2013 рр., загальний бюджет якої становить 202,9 мільйони євро (в тому числі 186,2 мільйонів євро співфінансування ЄС). За результатами першого конкурсу «Угорської» Програми із майже 150 проектів було відібрано 47, тринадцять із яких підготовлено та подано суб'єктами Закарпатської області, загальною вартістю приблизно 6,5 мільйонів євро.

Серед прийнятих проектів в рамках даної програми прикордонного співробітництва ЄІСП «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна» 2007-2013 рр.:

- «Сталий розвиток природних ресурсів у басейні річки Тиса» (бюджет – 111 500,00 євро), «Подальший розвиток і гармонізація програм протиаварійних заходів регіону Верхня Тиса, встановлюючи протиаварійні системи моніторингу» (бюджет – 961 560,00 євро), аплікантом проектів є Закарпатське обласне виробниче управління меліорації і водного господарства;

- Розробка документації по створенню транскордонного індустріального парку з елементами логістики «Берег – Карпати», аплікантом проекту є Закарпатська обласна виробнича рада (бюджет – 340 358, 36 євро);

- Біоенергія Карпат, аплікант проекту: Агентство регіонального розвитку та транскордонного співробітництва «Закарпаття» (бюджет – 387 100,00 євро);

- Європейська коліска, аплікант проекту: Закарпатська обласна дитяча лікарня (бюджет – 499

136,00 євро).

• Кордони для людей, аплікат: УМГО "Інститут транскордонного співробітництва" (бюджет – 435 746,89 євро).

Крім цього, за рахунок Програми вдалося вирішити питання з фінансування розбудови пунктів пропуску, які мають важливе економічне значення: Лужанка-Берегшурань (на угорському кордоні), Дяково-Халмеу (на румунському) та Ужгород-Вишне Немецке (на словацькому). На розбудову цих пунктів пропуску Європейською Комісією виділено 10,2 млн. євро [6].

За результатами першого конкурсу Програми «Польща–Білорусь–Україна» було відібрано 21 проект, але фінансова ефективність програми оминула Закарпатську область порівняно з «Угорською» Програмою, оскільки закарпатці виступають у проектах лише у якості партнерів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 роки [Текст] [Електронне джерело]. – Режим доступу до джерела: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Журба І.Є. Місце та роль інституційного та фінансового забезпечення транскордонного співробітництва в Україні / І.Є. Журба // Вісник Хмельницького національного університету, 2010. - №4, т.1. – с. 211-214.
3. Закон України «Про транскордонне співробітництво» від 24 червня 2004 р, № 18-61- IV [Текст] [Електронне джерело]. – Режим доступу до джерела: www.rada.gov.ua.
4. Корбут Д. Нові можливості транскордонного співробітництва для Закарпатського регіону /Д. Корбут [Текст] [Електронне джерело]. – Режим доступу до джерела: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural>.
5. Мітряєва С.І. «Карпатський євро регіон» - інструмент євроінтеграційної стратегії України / Мітряєва С.І. // Стратегічна панорама. - 2005. - № 1. - С. 42-51; Мітряєва С.І. Українсько-словацький кордон у контексті розширення ЄС / Мітряєва С.І. // Стратегічна панорама. - 2002. - № 4. - С. 99-103.
6. Нусер Е. Стан співробітництва Закарпатської області в контексті євроінтеграційного курсу /Е. Нусер [Текст] [Електронне джерело]. – Режим доступу до джерела: <http://carpaty.net>
7. Проблеми розвитку транскордонного співробітництва України в умовах розширеного ЄС : Монографія / За ред. д.е.н., проф. Н. Мікули, к.е.н., доц. В. Борщевського, к.е.н. Т. Васильців. – Львів: Ліга Прес, 2009. - 436 с.
8. Про Програму розвитку транскордонного співробітництва Закарпатської області на 2011 - 2015 роки [Текст] [Електронне джерело]. – Режим доступу до джерела: <http://zakarpat-rada.gov.ua/>
9. Розширення Європейського Союзу: вплив на відносини України з центральноевропейськими сусідами. К., 2004. [Текст] [Електронне джерело]. – Режим доступу до джерела: <http://www.egu.org.ua/publications>.
10. Студенніков І. Трансдордонне співробітництво як дзеркало регіональної політики в Україні /І. Студенніков [Текст] [Електронне джерело]. – Режим доступу до джерела: <http://www.soskin.info/ua>.
11. Communication from the Commission "Paving the way for the New Neighbourhood Instrument", COM(2003) 393.
12. European Neighbourhood Policy. Country Report. Ukraine. Commission Staff Working Paper. Brussels, 12.5.2004. SEC (2004) 566. COM (2004) 373 final.
13. Regulation No 1638/2006 of the European Parliament and of the Council laying down general provisions establishing a European Neighbourhood and Partnership Instrument, OJ L 310, 9.11.2006.
14. Офіційний веб-сайт ІЕСП [Електронне джерело]. – Режим доступу до джерела: <http://enpi.rac.org.ua/>.

Лизанец Анжела Гейзовна

РОЛЬ ІЕСП В ФІНАНСОВОМ ОБЕСПЕЧЕННІ ТРАНСГРАНИЧНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

В статті раскрыта роль и тенденции финансового обеспечения трансграничного сотрудничества в Украине; охарактеризованы состояние и перспективы развития инфраструктуры институтов поддержки трансграничного сотрудничества, определено место и значение Инструмента европейского соседства и партнерства в финансовом обеспечении трансграничного сотрудничества в нашей стране.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, Программы Соседства, Инструмент европейского соседства и партнерства (ІЕСП).

A. Lyzanets

THE ROLE OF THE ENPI IN FINANCIAL PROVISION OF CROSS-BORDER COOPERATION

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Таким чином, визначальне значення для розбудови транскордонного співробітництва в Україні мають цільове фінансування проектів і програм та підтримка з боку держави. Необхідним є подальше удосконалення системи фінансування для реалізації програм транскордонного співробітництва із залученням коштів із державних та місцевих джерел, а також недержавних коштів та коштів міжнародних програм. Децентралізація влади, широке залучення громадськості до реалізації проектів транскордонного співробітництва та посилення економічної складової цих проектів повинні стати основними засадами подальшого формування державної та регіональної політики України в галузі трансдордонної співпраці.

The article deals with the role and trends of financial provision of cross-border cooperation in Ukraine, the state and prospects of the development of infrastructure institutional support of cross-border cooperation has been characterized, the place and importance of the European Neighborhood and Partnership financial provision of cross-border co-operation in our country has been defined.

Key words: *cross-border cooperation, the Neighborhood Programme, European Neighborhood and Partnership Instrument (ENPI).*

Одержано: 16.05.2014 р.

УДК 368.5:361.1:368.04

Навроцький Степан Аркадійович,
доктор економічних наук, головний науковий співробітник, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» НААН

ФОРМУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВНОЇ МОДЕЛІ СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

У статті обґрунтовано нові наукові підходи до розкриття сутності страхового захисту у сільському господарстві на основі використання наукового інструментарію економічної теорії, філософії, фінансової науки, притаманних їм форм і методів пізнання. Здійснено критичний аналіз наукових поглядів, теоретичних течій і категорійних характеристик сільськогосподарського страхування, визначено та охарактеризовано його функції в сучасних умовах.

Розроблено пріоритетні напрямки удосконалення страхового захисту у сільському господарстві на основі обґрунтованого теоретико-методологічного базису і критичного аналізу існуючої вітчизняної та закордонної практики.

Ключові слова: *страховий захист у сільському господарстві, сільськогосподарське страхування, сільськогосподарський сегмент страхового ринку, стандартний страховий продукт, взаємне страхування, самострахування, страховий захист сільськогосподарських підприємств.*

ВСТУП

Постановка проблеми. Ринкові трансформації в Україні визначили нову роль страхового захисту у сільському господарстві, обумовили зародження та розвиток національного сільськогосподарського сегменту ринку страхових послуг. Зміни у сільськогосподарському сегменті страхового захисту вітчизняної економіки були настільки стрімкими, що вони не завжди встигали отримувати достатнє наукове осмислення та вивчення. В результаті у вітчизняній страховій галузі стосовно страхового захисту у сільському господарстві накопичилися проблеми теоретичного, методологічного та прикладного характеру, без розв'язання яких неможливо забезпечити формування в Україні високоорганізованого та ефективного механізму страхування у сільському господарстві.

Обґрунтування нових наукових підходів до розкриття сутності страхового захисту у сільському господарстві на основі використання наукового інструментарію економічної теорії, філософії, фінансової науки, притаманних їм форм і методів пізнання дало можливість довести, що вихідними чинниками, котрі обумовлюють сутнісні характеристики й скриті механізми саморозвитку сільськогосподарського сегменту страхових послуг та

обумовлюють об'єктивну необхідність формування страхового захисту у сільському господарстві, визначають його фінансову природу, сутність, тенденції та перспективи розвитку, є сільськогосподарське страхування і специфічні страхові послуги. Тому теоретико-методологічні підходи до вивчення страхового захисту у сільському господарстві мають базуватися, по-перше, на розкритті економічної природи та глибинної внутрішньої сутності сільськогосподарського страхування як фінансової категорії; по-друге, науковій інтерпретації сільськогосподарської страхової послуги як форми прояву категорії сільськогосподарського страхування в ринкових умовах. Такі підходи уможливають комплексне, системне вивчення інституційного формування страхового захисту у сільському господарстві та механізму його функціонування, забезпечуючи не лише теоретико-методологічні розробки, а й опрацювання конкретних методичних і практичних рекомендацій щодо підвищення його транспарентності та ефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти сутності та значення сільськогосподарського страхування, послуг, страхової діяльності і аграрного сегменту ринку страхових послуг, як важелів формування страхового захисту у сільському господарстві знайшли своє відображення у